

Արա Գեղեցիկ

Անանդապետ

Գրի առաջ - Ե. Լալայեան

Թիֆլիս 1902

Solar Anamnesis Edition

CCo 1.0 Universal

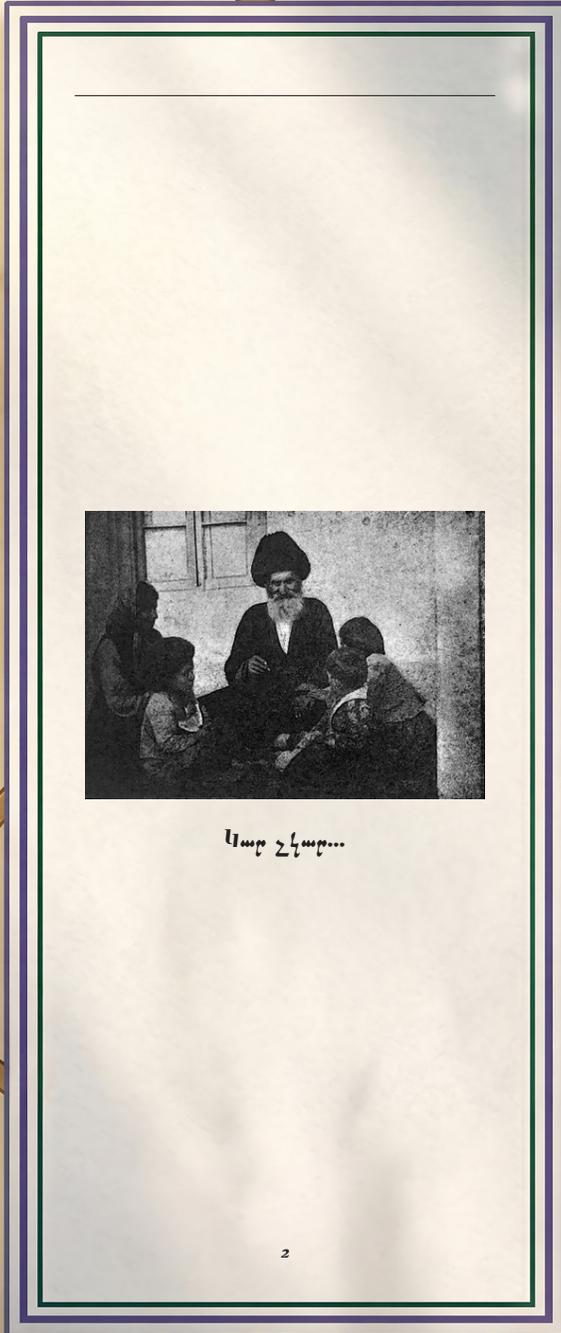

Բովանդակություն
աղյուսակ

1	3
2	6
3	9
4	12
5	15
6	26
7	28
8	31
9	34
10	37

I

Շարժարձերը առաջ ապրում էր Արամ
 Բագա-որը Սոսո-լ խաղախո-մ: Մա
 առ-ի-ժի պէս խաղ էր, և սորը յետ-ին
 պաշտպանո-մ էր ի-ր երկերը կո-ո-ելով
 Բշնամենների դեմ: Սակայն յանկարծ
 կո-րացան նրա աշխերը, կոորո-եցան
 Բալո-կները և նա սրիպո-եց Բողնել
 պարերսովի դաշտը:

Շար Բժիշկներ եկան գնացին,
 շար կահարդներ փորձեցին իրենց
 Հնարագիտո-րի-ներ, սակայն ոչնչով
 չկարողացան օգնել, Ասրժո- պարգի-ծ
 առ-ար Լո-սին չը կարողացան նորից
 արժանացնել նրան:

ՅոսոսաՇար նորաժ էր Արամ ի-ր
 Բաղթի վրայ, նրա երեխ որդիները

Մրա Գեղեցիկ ա-անդամները պարսեց ինչ
 Սաճակ Սափարեան Հարի-րամեայ ժերո-նին: Սա
 մի աշխոյժ, Հանճարեղ, կարնեցի է, շար փեղեր
 ճանապարհորդաժ և աշտմ Ու-ո-նւար գի-ղն
 ապաստանաժ: Այս ա-անդո-րի-ներ նա Լսել է
 Սո-շ խաղախո-մ: Այս ժերո-նին թե-և անգրագետ
 է, Բայց շար փեղեր ճանապարհորդաժ լինելով
 սովորել է գանապան Բարձառ-ներ, և խօսելիս
 Բոլորը խառնո-մ է: Ի նկար առնելով, որ այդ
 խառն լեզու-ն լեզու-աբանական փնակեցից չի
 կարող որ-ե նշանակո-րի-ն ունենալ, Ես նրա
 պարմաժը Բառացի գրի առնելուց յետոյ գրականի
 վերաժեցի, պաճպանելով նրա ոճը, պարմելու-
 եղանակը: Յանկալի էր, որ սրա վարիանքերը
 գրի առնո-ւնին, ոչարորո-րի-ն դարձնելով Արայն
 սպանման պարմո-րեան վրայ, — Թեր-ո Էրի
 ա-անդո-րի-ներ մնացաժ լինի մեր մեջ:

շրջապատել էին նրան, երբ յանկարծ ներս մտա՝ մի այլևարդ թերոնի, խորը գլոխ ցոտեց նրան և ասաց. «Թագա՛որն ասրած կենայ, էս գրայ աշխերի տեղը՝ այդ միայն Համերամ Ռագո՛ւո՛ մօր կը գրնո՛ւի, Սան շար Հեո՛ո՛ չէ այստեղից, ո՛ղարկիր մինին, որ բերե՛: Ե՛յդ տեղը կը բժշկե՛ ի՞նչ աշխերը և ի՛նչ կերիքասարտացնե՛:»

— Գժո՛ւար տեղ առաջարկեցիր, ով թերո՛ւկ, պարասխանեց Երամ, մի՛ թե չգիտես որ էս ո՛ր Համերամ իշնամացած էնի՛, մի՛ թե յայտնի չէ, որ Համերամ ո՛ւղո՛ւմ է յափշտակել ի՛նչ որդո՛ւն Գեղեցիկ Երային: Ո՛չ, ո՛չ, Հեո՛ւացի՛ր, գնա, Համերամ ինչ տեղ չի գալ:

Գո՛րս եկա՛՝ թերո՛ւկը յո՛ւսախաբ, ցրտո՛ր. ո՛ր թխն աշխարանի, ո՛ր թխն ջանի Ռափե՛լ էր նա աստո՛ւսմեղից ի՛նչանալ ո՛ւ այդ նշանա՛որ ցաղ ցրնի՛ք և ասկայն այժմ, փոխանակ վարչաորո՛ւել ո՛ւ, արքա ի՛նչ ո՛ւմ էր արժո՛ւնի՛ց:

Ծերո՛ւկը Հեո՛ւացա՛ թե չէ, Երա Գեղեցիկը, Երամի կրթուր որդին, նա, որ շինարի Հասակ ո՛ւներ և նալելի տեմի՛ շոփեց Հօր առաջ և ասաց.

«Թո՛ւյլ ցո՛ր ինչ Հայրիկ որ ինձ գնամ Համերամի մօր, է՛ս միայն կարող էմ այդ տեղը նրանից ինտրել:»

— Ո՛ւ, ո՛չ պարասխանեց Երամ, աշխերիս Լոյսը կորցնել ո՛ւց յետոյ, կենսի՛ն յոյսն է՛լ չէմ ո՛ւղո՛ւմ

Ա
Ն
Ի

Փ
Ն
Է

կորցնել. Համիրամի ճանկն ընկնելուց
յետոյ այլևս դո՛ւ չես կարողանալ
վերադարձանալ:

— Երբեք—մ եմ ինչ, Հայրիկ,
որ եթե աստուածները չեն փնտրինել
Համիրամի սրտը մեռնել, պիտի
վերադարձանամ աշխարհի դեղով:
Օրհնիր ինչ և ցո՛ւր ասորդ:

— Թող օրհնո՛ւնի—նա լինի ինձ
պաճապան և արվեստական ասոր
իմացական: Գնա՛ և մի՛ մոտանար
Երբեք—մդ:

Համբու՛րեց Լրան Հօր յեռիք,
ասա՛ս արվեստական ասորը, կապեց
մեջքին և ցո՛ւրս խոսա՛ս:

Երկու՛ էղբայրները Հեթն էցին
նրան, շկամենալով յեդ մնալ էղբօրից
իրենց դեպի Հայրը ԿԳացած սերը
արքայա յայրելո՛ւմ:

Ճամբայ ընկան երեկ եղբայրները
 գնացին: Գնացին, գնացին շարն ու
 չէշը Լսրո-աժ գիպե, վերջապէս
 Հասան մի բերդի: Սայեցին րեսան, որ
 դրան վերև մի պարզգամք է շինած,
 որի վրայ Լ-ի կորո մի աղջիկ նստած:
 Չայն րո-եցին և խնդրեցին, որ դո-ուը
 բանայ և Լսր ծո- ճամբորդներին ներս
 առնէ, Հանգստանալ ու րեղ րայ:

— Նե-ացէ՛վ այսրեղեց, գոշեց
 աղջիկը, եթէ թանգ է չեղ չեր կեանքը.
 Հիմա ուր է ուր չէ կը գայ այս
 բերդի և իմ րեր դեր և չեղ բուրդի
 կորովար կաննէ:

«Մի այր-շափ Հոդար, պարասխանեց
 Լրան, բաց արա դո-ուը, մեղ
 պաշտպանելը մեր գործն է:»

Եղջիկը բացեց դո-ուը, ներս առա-
 նրանց և արքասու-ելով պարմեց, որ
 երէն փանցրել է դեր և բանարկել
 այդ ամայն բերդո-մ:

«Լյօր ո՞ր կողմն է գնացել նա.
 Հարցրեց Լրան:»

— Դեպի արևմո-րի, պարասխանեց
 աղջիկը. որի անոնը Խալալ էր:

«Ուրեմն արեւ-Լիկեց կը
 վերադառնայ,» Հեղեացրեց Լրան:

— Իյո՞ արեւ-Լիկեց, Հաստարեց
 Խալալը:

«Լա-, առայ Լրան, գնանք մի

պատրաստ- Հաց քո-ը չէ՛լ ո-տընե՛՛, ի՛նչ
դ-ո- Քարձրացի՛ր պատշգամբ և երբ նա
գա՛յ, մե՛կ ի՛մացրո՛ւ:»

Խաչ ալը քարա- նրանց ներս,
սփռ-ոցը փո-ւց, զանապան որսերից
պատրաստած կերակրեր քրեց նրանց
ատ-աջ և ին՛չը Քարձրացա- պատշգամբ:

Երեկոյեան, երբ արեւը մայր էր
մտնո-ւմ. Խաչ ալը նկատեց, որ արեւեւեան
կողմ-մ մի աճագին փոխորիկ է պրծել
և զեւի բերդն է զալիս: Իսկոյն իմաց
քո-ւց Արային, որ զեւը գաւեւ է: Արան
անմիջապէս վերջրեց ի-ր Հօր սո-րը և
պատր-իւրեւով եղբայրներին Հան, զիսպ
նայել իրենց օրեղերը, դո-րս ըտա- և
դիմավորեց զեւին:

Սա զարմացած Քացականչեց «Ես
դնացել էի որս որոնելո, մրնշդե-
որսը ի-ր ոտով ի՛մ դո-սն է եկել:»

Բայց Հաղի- նա կարողացա-
ի-ր չե-իւր Քարձրացնել, երբ Արայի
սո-րը շողաց նրա զլի՛ի վրայ: Լա
ագին աշվերով օրեսա- Խաչայ. որ
արեւան ճեղեղ է պրծել. դեւը երկո-
կորր եղա՛ծ ցապալ-ո-ւմ է և Արան,
արի-նոս սո-րը չե-ին զեւի իրեն է
զալիս: Անմիջապէս ո-րախո-թեան
աղ աղ ակներով վայր վազեց
պատշգամբից և փախախտելով Արային,
Համբո՛ րեց նրա սիրտը: «Լուսաբեցեր
կէանե՛փ, զոչեց նա էս խոնն էմ:»

— Ո՛չ, դո- մե՛ծ եղբօրս էս,

Ա
Ն
Ի

Փ
Ն
Է

պարսեանէն Երան, և Յեղի թրոնաժ
թերեց, քո-էն մեժ եղջորը:

Սորից փո-ոցը փո-ո-եցա- և
ո-րախո-թեան աղ աղ ակները մինչ-
լոյս ընդ-այրին թերդի ժայռոց
պարսեանէրը:

— Լո-սացա-ը Երան վերցրեց ի-ր
սո-րը և միջակ եղջոր Հեք ո-ւ-էն
ճանապարհ ընկնէ: Լ-ագ եղջայրը
կամեցա- Հեքը կնալ, թայց Երան
արգելեց նրան, սսե-լով. «Սաց, որ
Հարսիս Խնամի գանիս»: Խաչալ կրկին
փարեցա- նրան և լա-լագին ասաց:

— Թող աշիւերիս արցո-նիները
կէանիից փրկո-թեան պարճա- լինին,
լարով գնաս թարով գաս:

3

Երկո- եղբայրները նորից ճանապարհ ընկան գնացին: Հար սարեր, չորեր անցան, շար ճանապարհ կորեցին, վերջապես եկան Հա ասն մի նոր բերդի: Այսպեղ ևս, դրան վերև մի պարզվամբ էր շինո-ած, որի վրայ մի Հի-րի փերի, Լո-սեղեն աղջիկ կանգնած:

«Թշո-սո-ական Ադամորդի, չայն սո-եց աղջիկը, այդ ինչպես դո-՛վ չեք որդով եկել է՛ք ընկնելո- այն գաղան դեի չեո՛վը, որ ինձ յափշտակեց Հորս գովից: Փախե՛ք, աղարո-եցե՛ք, խանի ժամանակ կայ:»

— Այդ դե-ը ինչպես բան է, ասաց Արան, արի դո- դո-որ բաց, ևս դե-ի Հեդ բա, եկամ կըլինեմ, մեր կեանքն էլ կաղարեմ, խոնն էլ:

Աղջիկն իջա- դո-որ բացեց և Արայի աշխերին ո- երեսն նայելով Հիացա-: «Թո՛ղ թիկո-ղ շարաշար մաՀով սպանե ինձ, զո՛հ եմ ի՛նչ պե՛ս մի երիտասարդ ցեանելո-ս, ասաց նա և Համբո-ըեց Արայի կո-րծիք, ներս ցարայ և Հի-րասիբեց:»

Երեկոյեան ճօր աղջիկը զիմեց Արային, ասելով, «Ի՛նչ զալո- ժամանակն է, ի՛նչպե՛ս պե՛րդ է բարեկամանաս Հեդը, որ թե չեք կեանքը աղարե՛ք և թե իմը:»

— Ի՛նչ բարձրացիք պարզամբ

Ի երբ հայ ինչ իմաց ցոռ, Էս
 Բարեկամանալո- Էղանակը շար լա-
 ցիբիմ:

Էղջիկը Բարչրացա- պարզհամբ և
 կարճ միջոցից յեփոյ շայն ցոռ-եց.

«Լճա սև ամպի պէս հաւիս է դերը:»

Երան իսկոյն սորը կայէց մեջիւր և
 դիմա-որեց այդ սև ամպին և ասաց նրան.
 «Բարի լինի քեզո-րի-ննէրս, Բարեկամ:»

Սարսուղից դերը և սև ամպի միջից
 որորայ. «Ո՛վ էս դոռ, սքոր ատամորդի,
 որ իեղ ինչ Բարեկամ էս կոշո-մ, շար
 ժամանակ է, որ մարդո-ման կարօք էմ:»

— Բարեկամո-րի-նա շընդո-նեցիբ
 սորա ընդո-նիբ, ասաց Երան և մի
 ճարո-ածով երկո-կորր արա-նրան:

«Թ'է իաջ էս մի ճարո-ած էլ ցոռ,
 հոշեց դերը վայր հլորո-ելով:»

— Ս'օրիցս մեկ էմ եղեւ:²
 ճարո-ածս էլ մեկ պիտի լինի
 պարասիանեց Երան, որովճեցի-եթէ
 երկրորդ ճարո-ածը ցար, դերը նորից կը
 կենդանանար:

Երի-նախախախ սորը շեռին
 վերադարձա- Երան. նրան դիմա-որեց
 աղջիկը և ճամբո-րեց սիրտը:
 «Բախրա-որ էիբ, ասաց, Երան և էս
 կո-պէմ ա-ելի Բախրա-որացնէլ իեզ,
 այսո-ճեցի-դոռ իմ ճարոս կը լինիս:»

— Ի'նչպէս թէ ճարոդ, էս իտնը

²Երանին մի անգամ էմ ծնո-ել:

Կոպեմ լինել:

— Ո՛չ, պարսպանեց Երաս, խնի որ մե՞ժ էղբայրս ամո-անացա՞ժ չէ, ինչ վայել չէ ամո-անանաւ:

«Թող ի՞նչ կամօր լինի?» ասաց աղջիկը:

Երան պարս- նրան բերրը և քո-եց էղբորը: Ըմբողջ գիշերը կերան, ո-րախացան: Ըս-ս-օրէան Երան կամենո-մ էր ճանապարհ ընկնել: Եղբայրը պարսպանեց նրան ընկերակցելո-:

— Ո՛չ, ասաց Երաս, ինչ Ըամար պակասո-նի-ն է, ինչ Ըամար ամօր, որ քո- ամո-սինդ ո- իմ Ըարսը մենակ ընդնէ և Ըկրս Գաս:

Եղբայրը Ընայ անդո-եց: Ըղջիկը Ըամբո-րեց Ըրայի սիրտը և արքատ-էլ ով ասաց.

«Ը-չ ի՞նչ արդո-նվները ըող լո-սա-որէն ի՞նչ մո-ն ճանապարհները:»

Երան բաժանո-եց և միայնակ ճանապարհ ընկա-:

4

Միայնակ ճանապարհ ընկա՝ Արա
Գեղեցիկ ու գնաց: Գնաց, դնաց շարն
ո՛ր ընչն Ասրո՛ւս՝ գիրքէ, վերջապէս
Հասա՛մ ձրաշաւի մարդակերնի, որի
մի ժայռո՛ւմ, փոփրեկ ժայռի վրայ,
մի բերդ էր բարձրանո՛ւմ: Արան
մօտեցա՛մ բերդին և տեսա՛մ տրան վերե՛,
պարբըրամբնո՛ւմ մի «Լո՛ւսնի նմանակ»
աղջիկ որի աշփերը «փայլո՛ւմ էին
սոսօփո՛ւսյ Արո՛սակ ասորդի պէս»:՝

Աղջիկը Արային նկատելո՛ւմ պէս
«Խեղճ երեխասաոր, գոշեց, ճանապարհդ
կորցրել է՞», որ եկել ընկել էս տե՛ւի և
կէանփիդ վախճանի սաճմանը: Կրասլի՛ր,
Հեո՛ւսցիր այսպէղծոց և այստի՛ր ինչպէ՛ս
վո, այնպէ՛ս և իմ կէանփը: Եօթ՛ գլխանի
տե՛ւը ո՛ր է ո՛ր շէ կը գայ և մե՛ծ
պարտա՛ւր ականջդ կը թողնէ:՝

— Եսր խօսել Հարկա՛որ շէ, եկ
դո՛ւ դո՛ւրը բաց, էս գիրքն է՛ս տե՛ւի
Հեթ վարո՛ւել:՝

Աղջիկը բացեց դո՛ւրը, և
Հիանալով Արայի գեղեցկո՛ւթեան
կրայ, աղի արցո՛ւնի թափեց, ասելով.
«Ես մաճս սիրով ընդո՛ւնեցի, բայց
ի՛նչպէ՛ս մի այսպիսի երեխասաոր տե՛ւին
կէրակո՛ւր պիտի դառնայ:՝

— Ե՛րբ կը գայ այդ տե՛ւը, Հարցրեց
Արա:՝

«Նի՛մայ Հենց ժամանակն է. որսի է

Գնացել:

— Դե՛հ ուրե՛մն, ըսող ինչ մի լի՛շ
 Հանգստանամ, իսկ դո՛ւ Քարձրացի
 պարզգամքը և երբ հայ ինչ իմաց արա:

Լողջիկը Քարձրացա՝ պարզգամք
 և սկսեց նայել դեպի Հիւսիս,
 որովհետեւ դեր առաօթեան դեպի
 Հարա՝ էր գնացել և Հիւսիսից պիտի
 վերադառնար: Հար շանցա՝ յանկարծ
 մի վարձուրեւի կրակ երեւցա, որ
 մի ծայրը երկինքէ միւսը գերին
 խորուէլով գալիս էր: Իսկոյն աղջիկը
 իմացրեց Լրային, որ դեր գալիս է:
 Իաշեց սորը արի Լրան և վազեց
 դեպի դեր: Սա, երբ րեսա՝ այդ
 ադամորդոնն, արորժակը գրգռուեց,
 ըստ վազեց Քերանից և այնպէս
 կրճարացրեց արամները, որ կարժեա
 կայժակրեց ո՛ր որոսաց: Սարսափեց Լրա,
 Քայց ոյժը Հաւափեց, վրայ վազեց և
 իր Հօր թրի մի Հարո՛ւածով ընցրեց
 դերի Եօթ գլո՛ւին էլ: Իսկոյն արեան
 վրաններ սկսեցին թռիչել և դեր
 ըսա՛գլոր գոշեց. «Ջարկ, մի անգամ
 էլ վարկ, որ մա՛հա շոփով անցկացնեմ»:

— «Մօրիցս մեկ եմ եղել
 Հարո՛ւածս մեկ պիտի լինե՛մ»
 պարասխանեց Լրան, և դարձա՝ դեպի
 Քերդը: Լողջիկը դեմ վազեց նրան
 և արցո՛նէի փոխարէն մարգարիտներ
 ըսփեց աշէրից: Որան զո՛ւարթ
 վերադարձան Քերդը, և նստան

Հանգստանալու, մի կրոր Հաց ոտելու:

«Այսօրիչս ասաց աղջիկը կոպէի
Գիտէնալ թէ ո՞վ էս դո- ինչ է ին-
անոնը:»

— Ես Երան Քագա-որի որդին եմ և
անոնա Երան է, իսկ դո- ո՞վ էս և ինչ է
ի՞նչ անոնը:

«Ես էլ Բրո Քագա-որի աղջիկն
եմ, անոնա Ջո-արթ է, անօրէն դե-
փախցրել էր ինչ Հօրս ցանից, Քայց
դո- իմացէլ էս Հօրս պարմո-նի-նը,
Գիտէս ինչ է Հա-լոնի Քո-րը:»

— Ո՛չ պարտախանկէ Երան, ոչինչ
չեմ լսած, պարմիք իմանամ:

«Լա-» ասաց Ջո-արթը և սկսեց ի-ր
Հօր պարմո-նի-նը:

Ա
Ն
Ի

Փ
Չ
Է

5

Հայրս, Բոօ Նագա-որը, մի Հասարակ
ճարդ է եղած: Սա բնակ-ոմ էր Սո-շի
ասՀմանոմ, Սանաղկերդի զա-սո-ոմ
այնտեղ մի Ժողակ կայ, Սաղկիկ —
գեօլ, մի փանի վերայ շրջադարով,
միայն անդընդահոր յարակով: Այս
Ժողակի շո-րջը յաճախ շրջոմ էր
Հայրս, երբ մի անգամ րեանոմ է, որ
մի Հովի- գետնից մի փար վերցրեց
և չգեց նախրից Հե-սոցող մի կովի:
Քարը Ժակեց կովի փորը է նրան գետնի
գլորեց: Հայրս, ասաց Ջո-արխը, ե-ր
Հանձարեղ գլխովը Հասկացա-, որ
այտեղ մի դերբնական բան պիտի լինի,
ճօրեցա- կովի ընկած րեղը և գրա- մի
փա-սկո-սի երկաթի կորո: Վերցրեց
այն և քարա- մի զինագործի ճօր
խնորեց, որ մի թո-ր շինի այդ երկաթից:
Ջինարործն առ-ա- երկաթը, նայեց և
ճանաչեց ինչ յարկո-թեան լինելը և
ասաց. «Շար ևս, կը շինեմ, դո- գնա:»

— Չէ, ասաց Հայրս, իմ աչքիս
առ-աջը պիտի շինես:

«Ի՞նչպես կարող եմ աչքիդ առ-աջը
շինել. փանի որ մի ամբողջ շաբաթ պիտի
աշխատիմ զրան:»

— Ի՛նչ որ այդպես է, դիբ իսկոյն
այդ Հնոցը և մի Հերոն շինիր քո-ր, ես
մի շաբաթից յետոյ կը գամ:

Վարպետը ճարահայտո-ած նրա

Ա
Ն
Ի

Փ
Ն
Է

ներկայո-վեամբ մի Հերոն շինեց և
 քո-եց նրան: Հայրս վերցրեց Հերոնը
 և գնաց: Իսկ վարդերը երեկ թո-ր
 շինեց, միմեանց թուրթուրին նման,
 միայն մինը այտ, իսկ մի-աները ո-րիշ
 երկաթից: Որոշո-ած օրը Հայրս գնաց
 գինագործի մօտ և ինքրեց թո-րը:
 Վարդերը աշակերտին Հրամայեց, որ
 ներսից բերե թո-րը, և սա, որ նախապէս
 խրատո-ած էր, բերեց այն թո-րը, որ
 Հասարակ երկաթից էր շինո-ած: Հայրս
 նայո-մ է, ցիւնո-մ է, որ ի-ր երկաթից
 չէ, իջ ա-ո-մ է գինագործի վրայ. «Ինչ
 անասո-նի ցեղ էս ցիւնո-մ, ո-ր է իմ
 երկաթն, սա նրանից չէ շինո-ած»:

«Տէնո-մ էմ, որ վարչս կտրել ո-
 մքադրո-վի-ն ո-նիս, պարսպիանո-մ
 է գինագործը, ցրա Համար շատ էս
 յգո-մ»:

— Ար ցիւնիս իսկոյն, ասո-մ է
 Հայրս և Հերոնը խփո-մ է թո-րին, որ
 անմիջապէս ծակո-մ է:

Վարդերն սկսո-մ է նախաբել
 աշակերտին, որ սխալ մամբ ո-րիշ թո-ր
 է բերել և Հրամայո-մ է մի-որ բերել:

Հայրս Հերոնով այն էլ է ծակո-մ
 և Քարկայած կամենո-մ է Հերոնը
 վարդերի սիրտը խրել, բայց սա վեր
 է թո-շո-մ և գնո-մ իսկական թո-րը
 բերո-մ ցալիս Հօրս:

— Տէ՛ս. սա իմ թո-րս է, ասո-մ է
 Հայրս, ցիւն Հերոնը չի կտրող անո-մ

Ժակել:

Եյտ սո՛րի առաջ ոչինչ չէր կարող
դիմանալ, ինչպէս երկնից կայծակը
յայտնի չէ, թէ որտեղից և որտեղ է
խփո՛ւմ, այնպէս էլ դա յայտնի չէր,
թէ որտեղից որտեղ էր խփո՛ւմ. էթէ
դարաժո՛ւթիներ մեժ էր երկարանո՛ւմ
էր, էթէ փո՛ղր էր կարճանո՛ւմ. Մա
կայծակի թո՛ւր էր, երկրնի՛ց ընկած:
Հայրս, սասց Ջո՛ւսրթը, այդ թրով մեժ
յաղթո՛ւթիներ քարա՛ւ և դարձա՛ւ
թագա՛ւոր: Համիրամ թագո՛ւհին, որ շար
թագա՛ւորներն է յաղթել, ցանկացա՛ւ
այդ թո՛ւրն ո՛նենալ. շար անգամ նրա
դէմ պարելապ մի դո՛րս եկա՛ւ, բայց
շարաշար յաղթո՛ւելով յետ վաշո՛ւեց,
որովհետեւ այդ թո՛ւրը Հօրս յե՛տին էր:

Հայրս ո՛նեցա՛ւ ինչ և երե՛կ
Էդ թայրներին: Ի՛մ գեղեցկո՛ւթեան
Հո՛շակը Համիրամի ականջին էլ
Հասա՛ւ: Մա մտածեց փախցնել ինչ Հօրս
դանից, յո՛ւսով որ Հայրս ի՞բր փրկանէ
կըրայ այդ թո՛ւրը և կապարէ ինչ: Եյս
պարճառով նա կանչել է ի՛ր երե՛կ
դե՛ին և խարի՛ պարո՛ւիրել, որ գան ինչ
փախցնեն: Դե՛ւրը Համաշայնել էն, նիսն
պայման էն դրել, որ փախցնողինը լինին:
Մի՛ դժբախտ որ այս աճո՛ւելի Էօթ
գլխանի դե՛ր գրա՛ւ ինչ ժովի եղերի՛ն
զբօնելին և գրկելով փախցրեց
թերեց այս թերդը: Հայրս արդէն
ժերացել էր, և շկարողացա՛ւ քանել

Ա
Ն
Ի

Մ
Ի
Է

այս վիշտը, անկողին ընկա- և սկսեց
 փանջո-ել: Մաճո-ան օրերը մօթեցան,
 Մանուկերդի շրտա բլո-րնեի վրայ
 բերդեր էր շինել, երեկը եղբայրներին
 իսկ շորորդը ի-ր Համար. մի օր նա
 կանչել է ի-ր որդիներին, րո-ել է
 ի-րախանչի-ընն մի բերդ, օրՀնել
 և ո-ղարկել իրենց բերդերը: Երբ
 Հի-անդո-թի-նը ժանրացել է կանչել
 է մեծ որդո-ն և ասել. «Մաճո-անիցս
 յեքոյ շար կո-ի-ներ կլինին այս թո-րի
 պարճառով եղբայրներդ մեջ, ո-սորի
 վերցո-, րար ժովը չգի-ր:»

Եղբայրս ասել է թո-րը, գնացել
 ժովի ամի փորջի Համար իրճել է մի
 խորի և րեւել է, որ թո-րը պանրի պէս
 կորել է խորը, ամխոսացել է ժովը
 չգելո-, դրել է մի խորի րակ և
 գնացել ասել Հօրս, թե չգեց ժովը:

— Ի՞նչ եղա- ժովը, Հարցրել է
 Հայրս, երբ չգեցիր թո-րը:

— Ոչինչ չեղա-. պարասխանել է
 Եղբայրս:

— Ո-րեմն չեա չգել. գնա իսկոյն
 յեք բեր, պահանջել է Հայրս:

Եղբայրս, ասաց Պո-արթը,
 վերադարձրել է թո-րը և Հայրս յանջնել
 է միջակ որդո-ն, պարո-ի-րելով,
 որ անպարճառ ժովը չգէ: Սակայն
 նա ևս թագրել է, և խաճել Հօրս,
 թե պարո-երը կարարել է: Հայրս

Ա
Ն
Ի

Մ
Ը
Է

նոյն Հարցը քաղով՝ իմացել է Տ
Հմարցո-Ռի-նը և յեփ է պահանջել,
յանչնել փոփր որոց-ն: Փոփր էղբայրս
ո-ղ զակի քարել է Ռո-րը և չգել ծովը.
Իսկոյն ծովը կարագել է և սկսել
դեպի երկինք ներել գալաններ և
չկներ: Եղբայրս զարձո-րած վազել
է Հօրս մօր պարմել նրան, թէ Ռո-րը
ծովը չգելն ինչպէս կարագել է և
գալաններ ու չկներ դեպի երկինք
չգել: Հայրս օրձնել է նրան, ու
Տըշտո-Ռեւմբ կարարել է ի-ր Հրամանը
և Հանգիստ Հոգին ա-անդել: Քո-րը
ծովը չգած օրը ո-րբա՞ն է եղել,
ո-սպի և մինչև այժմ ամէն ո-րբա՞ն
ծովը որոցո-մ կարագո-մ և երկինք է
ներո-մ, իսկ մի-ս օրերը խաղաղ է:

Եւ Հա՛ւ այս է իմ և իմ Հօր
պարմո-Ռի-նը, ասաց Ջո-արթը, Հիմայ
Հերթը խնն է դո- եւ պարմի ր, թէ ո՛վ
էս, ո՛ւմ որդին էս:

— Ի՞մ պարմո-Ռի-նս կարճ է,
պարասիանեց Երս, էս Հայոց Երամ
Ռագա-որի որդին էս, անո-նս Երս է:
Հօրս աշխերը կո-րացել են, ասացին, թէ
միակ դեղը Համիրամի մօր կայ, ո-սպի
և էս զնո-մ էմ նրա մօր այդ դեղը
բերել ո՛ւ:

— Համիրամի մօ՛ր, բացականչեց
Ջո-արթը, վա՛յ ինչ գո- այլևս չէս
վերադառնայ. նրան ցեանելով կը
մոտանաս Հօրդ էլ, ինչ էլ:

Ա
Ն
Ի

Մ
Ը
Է

«Երբէ՛ք պարասխանեց Արա, թող զկայ լինին աստուածները, որ նոյն իսկ Համիրամը չի կարող իլել ինչ ինչ անի: Դո՛ւ իմ Հարանացո՛ւն կը լինես. կ'սպասես զերատարչիս:»

Վերջապէս որչ գիշերը նրանի պարաստուտեցան ինէլո՛ւ: Արան մերկացրեց թո՛ւրը և գրեց իր և Պո՛ւարթի անկողնի միջև ու ինէց:

Առա՛օքը զկող զեր կացան և Արան պարաստուտեց ճանապարհ ընկնէլ ու: Պո՛ւարթը փորչեց նրան յեր պահէլ և երբ շարողացրեց, «Գոնէ լսիր ինչ ասաց, և գնա ինչպէս ինչ կ'ստեմ: Երբէ՛ք օր գնալո՛ւց յերոյ պիտի Հասնիս մի լէրան, որի այն կողմը Սանի սաճանն է, այս կողմը Հայաստանը: Երբ կը բարչանաս լէտուր կը փնտնես մի սողարթախիթի աճագին ծառ, որի կոճղի մօտ մի պիտիակաճեր ծերոնի է նստած: Չը լինի՛ թէ առանց ժանօթանալ ու այտ ծերոնու՛ ճեր անցնիս դնաս: Առաջ բարե քո՛ր: Տէսար չառաբարեդ, երկրորդ ամգամ բարե քո՛ր, «բարի փետո՛ւններու» ասա, ծերո՛ւկ: Տէսար դարչէսլ չառա, երրորդ անգամ բարեի և Հայր կոչի նրան: Տէսար այս անգամ էլ բարեդ չառա, բալո՛կներդ զօրացրո՛ւ, փե ս այսպէս և ներսո՛ւի ծերոնու՛ պիտի, և արմո՛կները բռնէլով որվան որ ոյժ ունիս սեղմիր: Բաջ էս, ու կաջ պիտի

Ա
Ն
Ի

Մ
Ե
Ղ

մնաս: Մերո-նին այլաժ պիտի խասի
 Հեադ և ասէ, Բէ ի՛նչ է ինդիբոդ, Բէն
 ինչ պէս շար էրիպասարդ կորանցրէլ էմ,
 ասկայն ինչ պիտի այլաբէմ ու ինդիբոդ
 էլ պիտի կարարէմ: Այդ ժամանակ
 յայտնիր նրան ճանապարհորդո-թեանո-
 նայարակը և Հեադի նրա խորհրդին:»

— Հար լա- պարասիանէց Արա,
 մնաս բարով ասաց և ճանապարհ ընկա-:

Երէվ օրո-այ անխոնջ
 ճանապարհորդո-թեանից յետոյ Արա
 Գեղեցիկը գնաց բարչրայա- մի բարչր
 լէտո և պէտա- աւազին ժառի կոճղի
 մօր մի ժերո-նի մարաժ: Ջո-արի
 պարո-երի Համեմար էրէվ անգամ բար-
 րո-եց նրան, Հայր կոչեց և էրբ բար-ը
 շառա-, նկարո-եց տիրկը և բոլոր
 ո-ժով աղմկեց նրա արմո-կները:

Վերջայէս ժերո-նին խօսեց և ասաց.
 «Ի՛նչ է ինդիբոդ, ասա, ինչ պէս շար
 էրիպասարդներ էմ կորանցրէլ, միայն
 ինչ պիտի այլաբէմ և ինդիբոդ էլ պիտի
 կարարէմ:»

— Խնդիրս, ասաց Արա, Համիրամ
 Բագո-Հո- մօր Հասցնէլն է, որպէսզի
 նրա մօրից բերէմ կո-րացաժ Հօրս
 աշխրի տեղը:

— Դժո-արին բան ինդրեցիր,
 պարասիանէց ժերո-նին, Բրո-չո-նը ի-
 ր-ովը օչը ի-ր արտօով շէն կարողացէլ
 Համիրամի երկիրը մտնել. որովՀեադ-
 ինչ պէս շորս պաՀասպան ո-նի ի-ր

Ա
Ն
Ի

Մ
Ը
Է

ասՀմանի վրայ: Զորքորդը ես եմ և մեր
 չեռից ոչինչ չի կարող սարքինի: Բայց
 ես ինչ խոսքացայ չը վնասել, դո- ինչ
 Հեր մարտավարի վարու-եցար, և ես կը
 ներեմ ինչ, որ իմ երեխ ընկերներին
 սպանել ես. մենի բուլորս էլ կախարդներ
 ենի և ինչ կերպարանի կամենանի, կը
 ընդո-նենի, նրանի դեի կերպարանի
 էին մտել ասՀմանը և- պահպանել ո-
 Համար: Ը՛յժմ դո- բարչրացեր ժառը
 և 40 րերի խաղեր, բայց զգո-շացի ր
 ա-եւի խաղելո-, յեդոյ իջիր և աջ
 չեռիդ մեջ բեր ինչ րեր-նեեր:

Ըրան իսկոյն բարչրացա- ժառը,
 40 րերի խաղեց և աջ չեռի մեջ
 դրած բերեց ժերո-նո-ն: Սա փնջեց
 բուրբը, աջ չեռից առա- չախ չեռը.
 չախ չեռից աջը, կրկին աջից չախը և
 ապա րո-եց Ըրային որ չախ ժոցը դնե:
 Ըրան կարարեց ժերո-նո- Հրամանը:
 «Իմա, առայ ժերո-նին, աջ չեռիդ
 րար չախ ժոցդ և մի րերի Հանիր,
 միայն չը վախենաս, խաջ եղիր, ինչպեա
 էիր: Մտիցդ շար բաներ մի՛ անցնիր,
 սիրելիներդ յիշիր, չը խօսեա, այժմ դիր
 րերիը շրճո-նիներիդ մեջ: Ըրան
 դրեց րերիը շրճո-նիների մեջ և
 իսկոյն աշխարհն սկսեց աշկի առ-աջով
 անցնել, աՀա ի-ր Հայրը Ըրամ, կոյր,
 դող դողո-ն անցա- առջից աՀա
 եղբայրները, ո-րախ զո-արի իրենց
 կանանց Հեր և աՀա Պո-արիւր, թախիժն

Ա
Ն
Ի

Մ
Ը
Է

Երեւին, իրեն իրարեւին: Ուլէց Արան
խօսել Ջոարին Ըէր, քայց յիշէց
Ճերոննո՝ պարոտերը և իրեն զայնց:»

«Աճա գաւին է Բամիրամ
Խագոճին, ասաց Ճերոնին, կողմ
դէս, միայն շինի թէ գեղեցկութիւնից
Հրայոտրոս՝ Ըէրը խօսեա Տէսա՛ր:»

— Աճ քէսայ...

— Տէսնէլդ քա՛ակա՛ն է:

— Ոչ, ոչ, պիտի գնամ դաճի զրայ
նարած քէսնէմ:

«Լա, ասաց Ճերոնին, Տանապարհը
Հիմի քայ է ին սոսաջ. գնա՛. մի օր
գնալ ուցդ յերոյ կը Հանդիպեա
պաճապանների, որոնք կը քէսնեն ինչ
և կաշխարհն բռնել. դո՛ւ Հանիր մի
քէրև ծոցիցդ և շրթոնիներովդ
բռնիր, նրանք իրար կը խառնոն, ինչ
կորոնեն, դո՛ւ նրանց կը քէսնես, նրանք
ի՛նչ շէն քէսնիլ զերջի զերջոյ նրանք
կը Համոյ ոնին, թէ այդ մի երեւոյն էր
որ քէսան, որ իսկապէս մարդ շէրևաց
նրանց մէջ: Մինչև Վան Հասնէլ ո՛ւ
Համար էօթ կարգ պաճապաններից
պէտք է անցկենաս, ամէն անգամին Հին
քէրևը ներիր, նորն սո շրթոնիներիդ:
Երբ կը Հասնես քերդին, ուղիղ կէս
գիշերին գնա դոսն սոսաջ կանգնիր,
պաճապանները իրնած կը լինին, միայն
մինը ներար, մինն էլ դո՛ւրսն արթոն
Հակելիս կը լինին, երբ նրանք ինչ
քէսնեն, Հանիր քէրևը և շրթոնիներիդ

առ, նրանի իսկոյն իրար կը խառնուին,
 ու նորից կը դադարեն, իրենց փեղերը
 կը կանգնին: Եյտ ժամանակ մի մի փերե-
 ճի կը Հանես Ժողջոյց, դոսն երկու- փե
 Լկերի մեջ կը խնայ, դոսը կը քայո-ն,
 առաջ կերթաս: ՊաՀասցաները միմեանց
 կը խառնուին, քայո իեղ շեն փեանիւ,
 դոս շրթոնիեդ փերեը վայր կը
 չգէս, նորը կաննես, այս պէսով առաջ
 կերթաս, Համիրամի պալատի ընդարշակ
 սրահները կանցնես, կը մտնես
 ննջարանը: Բառաստուն նախիշտեր կը
 Հանդիպեն իեղ, շը Լիւնի թէ նրանց
 փեանելով իւրիեդ թոցնես: Նորից փակիր
 դոսը մի նոր փերե թուշիր ու կայրո-
 դոսն յեփե նա ինիւն իրեն կը փակո-ն:
 Նախիշտերը իրար կը խառնուին,
 քայո դոս ուշադրութիւն մի՛
 դարձնիր, կընայես կը փեանես Համիրամ
 պառկած, ոտների և սնարի մօտ մի մի
 թանգագին խարերի ջահեր են վառո-մ,
 իրախանշիր փար իր յարուկ Լոյսն է
 արշակո-մ և քոլորը միանառնու-ելով
 դի-թիշ փայա-որո-թիւն են թողնո-մ
 Մի մօրենար անկողնին, ուղղակի գնա՛
 սնարի մօտ, մի փերեով քայո այնքեղ
 դրած արկղը, որ Լի է թանգագին
 ակներով և Հրաշալի պարդերով,
 չե-ի մի փար ո՛չ միևինն էլ, աջ
 կողմ. դարակո-մ դրո-ած է Հօրդ
 աշիերի դեղը, վերջո- այն, քայո
 պո-շայիր, մի գո-ցե շահ կողմինը

վերցնեա, նա աշխի թոյն է, իսկոյն կը
 կո-րացնէ, նոյն իսկ ատողջ աշխը:
 Լ'յնո-ճեպի իո խոճեմո-թի-նիցոյ է
 կախո-աթ անձրանգ ցո-րս Գալը
 Քամիրամի Գեղեցկո-թեան Ըրապո-րիչ
 Թակարթնէրից: Եթէ կարող էս,
 Բոլորովին մի մօրենար նրա անկողնին,
 ոչ մի Հայկապոլ մի չորի նրա վրայ: Բայց
 մի թէ կարող անալ ո- էս. Գոնէ աշխարհի
 ոչ մի նշան չը թողնէլ նրա մօր: Լ'յս
 է ասելի՜ս, այժմ ճանապարհ ընկի՛ր,
 Գնա:»

6

Մրան Համբո-րեց Յերո-նո- յե-դը և Տանապարհ ընկա-: Մրա պարո-երները լրի- կարարելով Մրան անցա- բազմաթի- պաՀապանների միջով- մրա- Համերամի ննջարանը բացեց ակնեղենի արկղը, Հանեց ի-ր հօր աշխերի տեղը, փակեց արկղը և կամենո-մ էր յեղ տա-նալ՝ աշխն ընկա- Համերամի վրայ, որ անփոյթ ընկած էր անկողնի մեջ- նրա ոսկեթել մազերը գանգո-րներ էին կազմել կամար ո-նիվերի, լայն ճակարի վրայ և առապո-թեամբ թափո-ել ո-սերի վրայ, աշխերը խոշոր էին, այտերը կարմիր մեկ մեկ խնչոր, բերանը փոփր, շրթո-նիվ վարդի թեր- կարծես Մարո-ած գործ շեր ո-նեցել և ոսկե գրիչն առ-ել նախշել էր նրան, այնպե-ս որ նրան տիտոտը մոտ-անո-մ էր նոյն իսկ Հասն ո- ջո-րը: Մրան էլ մոտ-ացաթ Յերո-նի պարո-երը, կո-ացա-, մի վարդ- լաղեց նրա երեսից և ի-ր մարանին տնելով նրա մարդ, նրանն ինձն առա- և շրապով ճեո-ացա- ննջարանից:

Հազի- արշալոյսը բացո-ել էր, երբ ինձացած Համերամ թագո-ճին սովորո-թեան Հակաո-ակ շո-ր արթնացա-: Կէս խո-ն, կէս արթո-ն, նա մրապանջո-թեան մեջ ընկա-, իրեն թո-ո-մ էր, թէ մինը մօտեցել է իրեն, որ մի արարածի շո-նչ գրո-ել է

նրա երեւը, մի շրթոնով Հողել է նրա
 այրին, որ կրակ կտրած վառ-ոմ
 էր: Իսկոյն վեր կայր-անկողնից, և
 կանչեց իր վառառն նախշտերին.
 Քարկայս-նրանց վրայ, և ասաց. «Ո՛վ
 է մտել այս գիշեր իմ սենեակը:»
 Իսկորը միմեանց երես նայեցին և
 ասջած մնացին: Թաքո-ճին քեանելով
 դրանց ասջիւը, Հրամայեց իսկոյն
 ջո-ր քերել, որ լո-ացո-ի, որովՀեքե-
 երեսն այր-ոմ էր: Իսկոյն ականակո-
 սափորով ջո-ր մաքո-ցին և Համիրամ
 սկսեց լո-ացո-ել: Յանկարծ նկարեց,
 որ մաքանին իրենը չէ, նայեց քեա-
 որ վերան դրո-ած է. «Նրա գեղեցիկ
 որդի Լրամ թագա-որի:» Իսկոյն արի-նը
 գլո-իը խփեց և իեւագարո-ած գոշեց.
 «Ո-րեմն նա՛ էր, որ քեաայ. այն ի՛նչ
 թո-չոն էր, որ չե-վիցս թո-ցրի:» Լայս
 խիստ Հրաման արշակեց, որ թոլոր ցօրիը
 արարասարո-ի Լրամ թագա-որի վրայ,
 արարեալ մ գնալ ո-:

7

Դառնանի՜ Արա Գեղեցիկն:

Արա Հասա- Ճառո-կ Յերո-նո- ճօր: Սա Բարկացա- վրան և ասաց. «Դո- չկարարեցիր իմ մի պարո-էրը, ինձիդ խ չեո-վով նշան թողիր, գրանով ոչ միայն լեզ, այլ- ինչ վրանգի ենթարկեցիր: Համերամի զօրվերը երկ- օրից այսրեղ կը Լենին փախի որ աչարիս էս էլ այս Լեո-ների մեջ թափ կը կենամ:» Արա Գեղեցիկ «մեկ որիք երկո- արած» գիշեր ցերեկ խոյԼեԼով գնաց Հեո-ացա-: Աո-սօրեան արեը ժագեԼիս ճօրեցա- Ջո-արթի բերդին: Ջո-արթ րեաս- որ ի-ր սիրեԼին վերագրաո-նո-մ է, դեմ վաղեց, գրկեց ո- Համբո-րեց: Եկան րո-ն: Հաղի- մի լիչ ՀանգարացեԼ էին, Արան վեր կացա-, ասեԼով Ջո-արթին. «Լյո ո-րախո-թի-նը ո-րախո-թի-ն չէ, պեթի է շո-րով մեկնենի այսրեղից, Հաց ո-րեԼո- էԼ ժամանակ չը կայ:» Ջո-արթը ասարիկ ո-րախանաԼով, որ իրեն ի-ր Հեթ րանեԼո- է շրապեԼո- պարճաո-ն անգամ, չը Հարցրեց և րարա- ցոյց րո-եց դե-ի գանչերը ԲոԼորը Բարձեցին Հրեղեն չեԼրի վրայ և արեը դե-սա մայր շմբած ճանապարհ ընկան:

Գիշեր ցերեկ ճանապարհ կրրեԼով Հասան նախ միջնակ և ասպա ա-սագ եղ Բօր

Բերրը և նրանց էլ իրենց գանձերով
 Հեղինեմն առաժ շարոնակեցին
 Տանապարհը: Վերջապես եկան Հասան
 Բերրի, իջան Հանգստանալո: Այսպէս
 աղբիւրներ, վաղ ող ջրեր չը կան, այլ
 միայն ջրհորներ և այն էլ այնպէս
 սակաւաջոր. որ մարտիկ պէտք է իջնեն
 մէջը, խստով ջորը Լցնեն կոժը,
 ապա խաշեն: Երկո՛ւ եղբայրները
 վախեցան իջնել իսկ Արան աներկի-դ
 Համաշայնեց: Թո՛ղը կապեցին մէջքը
 և իջեցին ջրհորը: Բայց մինչդեռ
 նա ջոր խաշելով էր զբաղո՛ւած,
 երկո՛ւ եղբայրները խորհո՛րտ արին
 միմեանց Հեղ և ասացին. «Մեր եղբայրը
 մէծի պարի՛ս պահել չը գիտէ, սիրո՛ւն
 աղջիկը, աւագին գանձը ինչը վերցրեց,
 Հիմի էլ գնանի ցո՛ւն, ամէն կերպ
 Հոյարտանալո՛ւ է, թէ ամէն ինչ ինչն է
 արել, ել խողնենի ցրան այս ջրհորի
 մէջ և Ջո՛ւրնին ո՛ւ նրա գանձերն
 առաժ գնանի: Թո՛ղ Ջո՛ւրնը նրանք
 լինի ո՛ւմ որ կը գնայ:» Այսպէս նրանի
 սկանջ ցրին շար նախանչի շայնին,
 խողին իրենց եղբորը ջրհորի մէջ.
 Բարձրան իրենց դանձերը և Տանապարհ
 ընկան: Ջո՛ւրնը լաւիս էր և շէր
 ո՛ւղ ո՛ւմ առանց Արայի որը փոխել,
 միայն արանի Համոյ ո՛ւմ էին նրան, թէ
 Արա ի՛ր սովորո՛ւթեան Համեմար որսի
 է գնացել և կը գայ իրենց կը Հասնի:
 Վերջապէս երկար Տանապարհ կրթելով

Եկան Հասան Մոսոլ խաղափր, որ «Կրտսի Նինո-է» Տխոր նարած էր Երամ թագաորը և լսոմ էր իր երկօրորիների անապարժ պարսմոթի-նեները, թայց Երա Պեղեցկին մարփից շէր Հանոմ, կրկին ո- կրկին Հարցնոմ էր, թէ ո՞ր մնաց: Սրանի վանապան պարսմաններ էին քալիս, թայց շէին կարող անոմ գոհացել նրան: Գիշերը, երբ Ջոարթ առանջնացա իր սենեակը, որ կից էր իր սենեակին, սկսեց լալ, աղի արցունի թափել և երգել:³

Երամ Ջոարթի երգը լսելով ինձն էլ արքասոմ էր և Հիանոմ նրա երգերի և շայնի վրայ: Երդ գիշեր երկօմն էլ շփնան և լալով ողթալով անցկացրին:

³Պարսմող ժեղոնին երգը մոտացել էր:

Ելծմ գառնանկ Արա Գեղեցկին:
Վեց օր վեց գիշեր, առանց մի կրոր
Հացի, ընկած մնաց Արան ջրհորի մեջ:
Միայն ջուր խմելուց Հոգին էլա-
ին՛ն իրենից կերա՝ նոսաղեց, ընկա-
Յանկարծ որդեղից որ էր մի Հարոսոս
վաճառական (բաղրկան), Յանգագին
բեռները ջորեների վրայ բարձած,
էկա՝ իջնանեց այս ջրհորի մօր:
Օտոտներն իսկոյն ջրհոր վաղեցին, որ
Բէ իրենց ծարա՝ը յաղեցնէն և Բէ
դրասորներն ջուր րան: Թոկը կաղեցն
մինի մեջէը և իջեցրին ջրհոր: Երբ սա
իջա՝ յարակը գետա՝ որ մի մարդ
կայ այնտեղ, յայն րո՛ւեց ընկերներն,
Բէ մի մարդ կայ այտեղ: — Ո՞ղջ
է Բէ մեռած, Հարցրին: — Ոչ ողջ
է, ոչ մեռած, պարասխանեց նա: —
Հոոք արա, աասցին, մեջէնդ Թոկը
խնդիր, նրա մեջէը կաղեր խաշենկ
Հանէնկ: Սա էլ կաղեց, խաշեցն
Հանեցին, գետան որ մաՀոսան նծարի
մեջն է: Էլ ջուրին մո՛րին չը նայեցին,
մեկը երկոսը վաղեցին իմաց րո՛ն
վաճառականին, Բէ այտիսի մի մարդ
Հանեցինկ ջրհորեց, Հոգո՝ Հէր է,
ինչ կը Հրամայեա: Վաճառականն էլ
որները Հանէլ Հանգարանո՝մ էր,
էլ կօշկի մօշկի չը նայեց, բոբիկ
վաղեց, էկա՝ գետա՝, որ մի աննման

ԱՆԻ

ՄԵԼ

Գեղեցիկ ցղայ կիսամեռ ընկած է: Իսկոյն սկսեց թժշկել վերայից սո՛րը խնորեց. կոճակներն արշակեց լա- կերակրներով ո՛ժի բերեց և խօսեցրեց: Վաճառականը Հարցրեց նրան, թե ո՞ւմ որդին էս, ո՞վ էս, ի՞նչ մարտ էս: Երան նրան պարասխանեց. «Իմ պարսո՛րինս շար երկար է, ժամանակ շկայ թո՛ւրը չեզ պարսելո՛ւ, միայն թե էս Նինո՛ւէ, խաղա՛խ պա՛սկ էմ, եթե անցնելո՛ւ էս այդ փեղ ով՛ ինչ Նինո՛ւէ չգիր:» Տեա- վաճառականը, որ սա շի կամենո՛ւմ յայտնել ի՛ր ով լինելը՝ մերկացրեց նրա սո՛րը և փխսա՛, որ ոսկեզօժ քառերով գրո՛ւած է. «Հայասրներ քիրող թագա՛որ Երամ:» Վաճառականը ապշեց և դարձա՛ ասաց. «Եյս սո՛րը չեզ ո՞րքեղից. դո՛ւ կամ ա՛սպակ էս, կամ Երամ թագա՛որի որդին. մի գո՛ցե Երա Գեղեցիկը լինիս, երեսիցդ Լոյս է կախո՛ւմ:»

— Եթե ինչ Նինո՛ւէ Հասցինս մեծ պարտներ կ'արանսա ասաց Երան:

— Աշխն վրայ, պարասխանեց վաճառականը և անմիջապէս կարգատրո՛րիններ արա՛ ճանապարհ ելնելո՛ւ:

Հար շը բաշեց, դնացին Հասան Նինո՛ւէ, իսկոյն Երա Գեղեցիկն առանց մի որե՛քանի, նոյնիսկ Պո՛ւարթի վրայ ո՛ւղարրո՛րին տարչնելո՛ւ վազեց գրկեց Հօրը և բացականչեց. «Բ՛երել

Ա
Ն
Ի

Փ
Ն
Է

Էմ աշխարհի տեղը, թող որ բժշկեն:»
 Եւ անմիջապէս աժեց տեղը աշխարհը:
 Վայրկանա բար լոյսը բղխաց նրա
 աշխարհի, երիտասարդացաւ և աշխարհ
 եկաւ զրան: Հայր և որդի միմեանց
 փարեցան և այլևս սաճան չը կար
 նշանց որայտ-իւն: Սրանց շայնն
 առնելով՝ զայլեց եկաւ Պոսթը
 ու փախուց Երասին: Երամ գրկեց
 Երկոսին և օրձնեց:

9

Ամբողջ գիշերը ուրախութեամբ անցկացրին: Երբ Լոսացաւ, գորտնայեցին փեռան, որ շրջակայ Լեռները զինոսրներով բռնոսած են, իմացան, որ Համիրամ Բագոսին աւագին բանակով եկել պաշարել է Նինոսէն: Արա Գեղեցիկը ցաս ցասներկոս ոս ոսացած Լինելով Համիրամը միջոց եր ոսնեցել աջոփան աոսզ գալոս:

Հայր ոս որդի սկսեցին խորհել իրենց անելիփ մասին:

«Լոս ցարչեալ Բոսոս սասց Արամ անցիր զոր փերես զԼոսիս Ի գնա վաներ նրանց այդ մեր ապար Լեռներեցի:»

— Ոս է Հայրիկ, ո՛չ ես, ո՛չ փո Բոսոն ոս զորփո կարող ենփ մի բան անել, մինչև մենփ կը պարարասորոսինփ նա կը մրնի մեր փոց ափր Ի մեր բոսորիս գերի կը ցանի:

— Արա ի՛նչ անել, Հարցրեց Արամ Բագոսորը:

— Գոս Հանգիսար կաց փեղ փո, Բոսորո ոս զորփո պաւեր միսյն ինչ Բոսլ ցոսոր մենակ, անցէն գնալ անչամբ բանակցել նրա Հեր:

— Երբէփ պարարասանեց Արամ, պարզ է, որ նա փեղ փերելոս Համար է եկել, Ի եթէ ցոս յեոսփն ընկնիս նա ալ Լոս փեղ ինչ շի ցայ. փեղ կասնէ կերթայ:

— Լա- է, Հայրենի, ինչս գերի լինեմ, խն իմ ազգը, ինչս կորչեմ, խն Հայոց գաճն ո- Հայոց զօրիք:

— Ծանր է այդ պահը, ասաց Արամ Քաղա-որը, սակայն պիտի անել, դեռ, Քոզ օրձն-Քի-ննեքս լեզ կաճան լինին:

Ելո- Արան ո- էլեո-ն գլխա-որ պինո-որներով ո-ղ-որո-եց դեպի Համիրամի բանակը: Մի բարձր բլրի վրայ Համիրամ Քաղա-ճին վրան էր խփել և այնպեղ տեղա-որո-ել: Այնպեղի շարո-նակ դեպի՝ Մինո-ե էր նայո-մ, որ տեանի թե ով է գալիս, կամ ինչ աղերսո-մ է բնկել Մինո-եի մեջ: Յանկարժ նշմարեց որ երեանի շափ պինո-որներ դեպի ի-ր բանակն են գալիս, Հեպի-եց տեսա-, որ նրանի անպ-են են, Հրամայեց որ նրանց տիմա-որեն ո- ա-անց վնասելո-, ապաճով ի-ր մօտ բերին: Ջինո-որները գնացին ո- կարարեցին Համիրամ Քաղա-ճո- Հրամանը: Երբ ա-ելի մօտից Համիրամ Քաղա-ճին աեսա- Արա Գեղեցիկն մի էր-ոյթով ճանաչեց նրան, ո- իելագարո-աժ ընդա-աջ գնաց նրան, ո- բռնեց շի- սանչը:

«Ի-ն վայր իջի՛ր, ասաց Համիրամ Արա Գեղեցիկին, իսկ ին պինո-որներդ Քոզ անմիջապես վերադա-ունան, բարե-են իմ կողմից Արամ Քաղա-որին և առեն, որ էս գոճ էմ լեզ գերի ո-նենայ ով,

Թող ինձը ի՜ր հաճին ցեր մնայ:»
Ջինո֊որներն իսկոյն յէր դարչան
Գնացին: Լսաս յաղթական փողերը
Հնչեցին և Համիրամ Լրացին առաջ
դարչաՊէտէի Վան:

Վան գնաց: Գեռ կէս ճանապարհը
 շանցած, լրբուններ ճանեց և իմացաւ,
 որ Համիրամ թագո՛ւնն էլ իրեն վրայ
 է գալիս: Մա գալով, սա գնալով,
 Սասո՛նի տաճանո՛ւմ բռնո՛ւցան և
 սկսեցին պարերազմել: Երա Գեղեցիկ
 ջարդելով թշնամիներին իշեց մինչև
 Վանի սաճմանը: Ծովի ակփին մի
 խաղա՛վ կայ Երևաթ անո՛նով, այսօր
 Համիրամ սասորիկ նեղ ուելով իր
 բոլոր ո՛ւժերը ճա՛ստեց և ճրամայեց
 Հայոց ամբողջ բանակը արի անց կացնել,
 «Միայն, սասց նա, զօրժի գլխա՛որին,
 որ երկար մալերով, բարձրաճասակ և
 աննման մի երիտասարդ է, չարանէ՛
 այլ կենդանի ինչ մօր բերէ՛!» Սորից
 սկսո՛ւց պարերազմը, ա՛ւելի կարաղի
 խնն երբե՛տեց: Լ՛շէբը արի՛ն Լցո՛ւած
 կո՛ո՛ւմ էին, առանց նկարելո՛ւ,
 թէ ո՛վ է ապրողը, ո՛վ մեռնողը:
 Լյա իրարանցման մէջ ընկա՛ւ և Երա
 Գեղեցիկ. նրա զօրժը կարաղո՛ւնն էր
 սկսեց արեան վրէժը Լո՛ւծել, բայց
 շո՛քով յո՛սաճարո՛ւելով թողեց
 փախա՛ւ: Պարերազմի տաշտը անձի՛
 տիակներով մեաց Համիրամին:
 Լնճամբեր պատո՛ւմ էր Համիրամ,
 որ նրա զօրականները ո՛ր է ո՛ր չէ
 կըբերեն իրեն Երա Գեղեցիկն սակայն
 նրա յոյսերը ի տէ և էլան, ո՛չ ո՛վ
 չկարողացաւ մի փղեկո՛ւնն փալ
 Երայի մասին: Ո՛սորի ին՛չը անջամբ

Կամեցա՝ պրօրէլ պարերսայ մի դաշտը և
 իմանալ, թէ Լրան ընկէ՛լ է խճաբար,
 թէ փախել որպէս թռչանորթ: Կնեցա՝
 Հալարա՝որ դիակներ ճիջով, թոս-
 արեան վրակներ զրայով կանգնեց մի
 Հակայ դիակի առաջ, յատած նայեց
 նրան և Հատաշէլով Հրամայեց, որ
 պալար քանեն: Իսկոյն կարարեցին
 նրա Հրամանը: Համերամը երէ՛ղ օր
 շարունակ նստած Լրա Գեղեցիկի դիակի
 մօտ, Գրկախատնո՛ւմ էր նրան ու ողբո՛ւմ:
 Երէ՛ղ օրից յետոյ աշի՛բըր թով կրրած
 Հրամայեց, որ վերցնեն և քանեն թաղէն:
 Ե՛ւ վերցրին, մե՛ծ շի՛ով թաղեցին Լրա
 Գեղեցիկին:

